

УДК 334.723:330.322

Смалюх Я.В.

аспірант

Львівського національного аграрного університету

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

METHODS OF EVALUATION OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито сутність інвестиційної привабливості підприємства. Визначено основні фактори впливу на неї, як зовнішні, так і внутрішні. Розроблено та обґрунтовано методику оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Визначено інтегральний рівень інвестиційної привабливості. Виділено чинники, що впливають на інвестиційну привабливість підприємства.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційна привабливість підприємства, інтегральна система показників, прибутковість підприємства.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыта сущность инвестиционной привлекательности предприятия. Определены основные факторы влияния на нее, как внешние, так и внутренние. Разработана и обоснована методика оценки инвестиционной привлекательности предприятия. Определен интегральный уровень инвестиционной привлекательности. Выделены факторы, которые влияют на инвестиционную привлекательность предприятия.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, инвестиционная привлекательность предприятия, интегральная система показателей, прибыльность предприятия.

ANNOTATION

The article deals with the nature of investment attractiveness. The main factors that influenced it, both external and internal. Developed and reasonable method of evaluation of investment attractiveness. Defined integral level of investment attractiveness. Also highlighted factors affecting investment attractiveness of enterprise.

Keywords: investment, investment attractiveness, investment attractiveness of the enterprise, integrated system of indicators, profitability.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях розвитку інвестиційна діяльність вітчизняних підприємств здійснюється на досить низькому рівні. Це передусім зумовлено недостатністю власних фінансових ресурсів. Для багатьох підприємств України, які відчувають брак власних коштів, працюють із застарілим обладнанням, залучення інвестицій є життєво необхідним. Тому потрібно приділити увагу цій проблемі.

Також у ході аналізу інвестиційної привабливості підприємств важливе місце займають оцінка стану фінансово-господарської діяльності економічних об'єктів, оцінка фінансових ризиків та вірогідності банкрутства. Внаслідок цього зростає необхідність проведення аналізу інвестиційної привабливості підприємств для визначення виробничої і фінансової стратегій, що дасть змогу в максимально короткі строки поліпшити фінансово-господарський стан та претендувати на здобуття потрібних для подальшого розвитку фінансових коштів.

На сучасному етапі в економічній літературі поняття сутності й аналізу основних підходів до оцінки інвестиційної привабливості розглядалися у низці робіт відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, проте слід зазначити, що, незважаючи на численні публікації, єдина точка зору щодо методичних підходів до аналізу та оцінки інвестиційної привабливості все ж відсутня, що, своєю чергою, свідчить про необхідність продовження наукових досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах проблема низької інвестиційної привабливості дедалі більше набуває актуальності, про що свідчить широке коло публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Серед них можна виділити праці таких авторів, як С.С. Донцов, І.О. Бланк, О.А. Андраш, Д.В. Коробков, А.П. Гайдучський, В.В. Бочаров та багато інших. У загальному плані теоретичні та практичні аспекти інвестування підприємства знайшли своє відображення в наукових роботах таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як: О. Амоша, Г.Г. Бірман, І. Бланк, Ю. Брігхем, В. Геєць, О. Коюда, Л. Лігоненко, Г. Марковиць, О. Носова, А. Пересада, У. Шарп та ін. Водночас, незважаючи на таке суттєве наукове надбання, у сучасному розумінні поняття інвестиційної привабливості занадто багатогранне, а тому до кінця не визначене, що потребує подальших досліджень, а також удосконалення наявних методик та розроблення нових.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні підходи та методики оцінки різняться між собою і не завжди дають можливість порівнювати рівень інвестиційної привабливості різних підприємств. Це свідчить про те, що відсутня методика оцінювання інвестиційної привабливості, яка б дала змогу звести до одного інтегрованого показника всі показники діяльності та ресурсного забезпечення підприємств. У нашому дослідженні пропонується методика, що дасть змогу кількісно оцінити інвестиційну привабливість підприємства, враховуючи безліч показників. На основі цього існує можливість ранжувати всі досліджувані підприємства за інтегральним рівнем інвестиційної привабливості і сформулювати інвестиційний імідж кожного з них.

Мета статті полягає у розробленні та обґрунтуванні методики оцінювання інвестиційної

привабливості підприємства, яка дає змогу врахувати різні аспекти діяльності суб'єктів господарювання і визначити інтегральний рівень інвестиційної привабливості.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання одним із найпоширеніших та найефективніших джерел розвитку та розширення підприємств є залучення інвестицій. Реальне інвестування є однією з головних складових частин економічного зростання, а фінансове забезпечення інвестиційного процесу виступає основою ефективного стратегічного розвитку підприємства.

Успішний розвиток підприємства, вдосконалення виробництва та підвищення показників його діяльності безпосередньо пов'язані з інвестиційною діяльністю. Залучення інвестицій безпосередньо пов'язане з інвестиційною привабливістю об'єктів інвестування, тому підприємство повинно відповідати низці характеристик, які відображають внутрішні та зовнішні особливості його діяльності. Ці характеристики варто розуміти як сукупність факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, що являють собою інвестиційну привабливість підприємства.

І.О. Бланк розглядає інвестиційну привабливість із позицій фінансового стану підприємства як «інтегральну характеристику окремих фірм – об'єктів можливого інвестування з позицій перспективності розвитку, обсягів та перспектив збуту продукції, ефективності використання активів, їх ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості» [2, с. 186].

На думку І.П. Мойсеєнка, інвестиційна привабливість підприємства – це рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, яке може визначатися чи оцінюватися значеннями відповідних показників, у тому числі інтегрального оцінювання [5, с. 485].

Під інвестиційною привабливістю підприємства варто розуміти сукупність усіх внутрішніх та зовнішніх чинників його розвитку, кількісний вимір яких є прийнятним і задовольняє потреби потенційного інвестора.

Інвестиційна привабливість підприємства зумовлюється сукупністю різних факторів, які можна поділяти на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів, що визначають інвестиційну привабливість підприємства, належать такі: наявність фінансових ресурсів підприємства та структура джерел їх формування; рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування; наявність ліквідних активів та рівень платоспроможності підприємства; стан матеріально-технічного забезпечення; продуктивність праці; матеріаломісткість продукції; рентабельність підприємства, капіталу, продукції; організаційна структура підприємства; наявність розроблених фінансових та інвестиційних стратегій; наявність маркетингових стратегій; структура активів підприємства;

наявність кредиторської та дебіторської заборгованості; наявність трудових ресурсів та рівень інтелектуального потенціалу підприємства; здатність ресурсного потенціалу швидко обертається.

Зовнішні фактори формування інвестиційної привабливості підприємства включають: податкову політику держави; зовнішньоекономічні зв'язки підприємства; основних постачальників товарно-матеріальних цінностей та покупців продукції; географічну та галузеву підпорядкованість підприємства; місце підприємства на національному та іноземних товарних ринках; наявність конкурентів та пріоритети їх розвитку; вплив підприємства на розвиток економіки країни, регіону чи галузі; науковий потенціал населення регіону, в якому розташоване підприємство; зовнішньоекономічний потенціал галузі, в якій працює підприємство [4, с. 22–24].

Зовнішні фактори є набагато масштабнішими, а їх вплив – більш суттєвим. Якщо інвестор бажає вкласти кошти в розвиток підприємства, то це не обов'язково має бути наявне підприємство, може бути створено й зовсім нове підприємство. При цьому вагомим орієнтиром здійснення інвестицій є зовнішнє середовище підприємства і чинники, які його формують. До них віднесемо:

- інвестиційну активність, вплив якої полягає у визначенні обсягу коштів, що вкладаються в підприємство, відсотка освоєння інвестицій, імовірності отримання інвестором прибутку;

- фінансовий чинник, який характеризується часткою прибутку від інвестиційної діяльності підприємства, оцінкою доцільності використання підприємством власних джерел фінансування інвестиційної діяльності та залучення позикових коштів;

- виробничий чинник, який визначає рівень розвитку й очікувану норму рентабельності основної діяльності підприємства;

- темпи зростання капітальних вкладень, що характеризує можливості розширення підприємства;

- інноваційний чинник, який визначається використанням досягнень науково-технічного прогресу у виробничому процесі та характеризує тривалість терміну з моменту розробки до моменту впровадження у виробництво науково-технічних розробок [1, с. 83].

Оцінка інвестиційної привабливості здійснюється в декілька етапів, а саме у виборі методики оцінки та підбору показників, які будуть покладені в основу кількісного розрахунку рівня інвестиційної привабливості підприємства.

Для визначення рівня інвестиційної привабливості підприємства необхідно використовувати методику визначення інтегрального рівня інвестиційної привабливості підприємства. Інтегральна оцінка дає змогу поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями

виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинників. Це спрощує процедуру оцінки конкретної інвестиційної пропозиції, а інколи є єдиним можливим варіантом її проведення і надання об'єктивних остаточних висновків.

Розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості необхідно здійснювати за декількома підприємствами (мінімум п'ятьма). Це можуть бути підприємства одного регіону, однієї галузі чи взагалі різні за видами діяльності, географічними особливостями та розмірами.

Інтегральні показники оцінки інвестиційної привабливості підприємства включають в себе: інтегральний показник майнового стану, фінансової стійкості, прибутковості, ділової активності, ліквідності активів, а також ринкової активності інвестованого об'єкта. Для деталізації і розрахунку цих сукупних показників підбираються часткові показники. Всі показники розраховуються за рік.

Інтегральний показник майнового стану включає розрахунок таких показників: фондододачі, фондомісткості, фондоозброєності, коефіцієнту зносу, придатності, оновлення, вибуття, приросту основних засобів, рентабельності основних засобів, частки основних засобів у майні підприємства.

Інтегральний показник фінансової стійкості включає в себе: коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу, коефіцієнт довгострокового залучення капіталу.

Інтегральний показник прибутковості підприємства поєднує в собі такі часткові показники, як: рентабельність власного капіталу, рентабельність позикового капіталу, чиста рентабельність активів, економічна рентабельність активів, валова рентабельність продажу, чиста рентабельність продажу, операційна рентабельність продажу, рентабельність продукції, рентабельність виробництва, рентабельність фінансових інвестицій, рентабельність реальних інвестицій підприємства.

Інтегральний показник ділової активності підприємства охоплює: коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності виробничих запасів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, коефіцієнт оборотності позикового капіталу, тривалість операційного циклу, тривалість фінансово-експлуатаційного циклу.

Інтегральний показник ліквідності активів включає такі показники: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт загальної ліквідності, частка абсолютно ліквідних активів у складі майна підприємства,

частка швидколіквідних активів у майні підприємства, частка повільно ліквідних активів у майні підприємства, частка важколіквідних активів у майні підприємства.

Інтегральний показник ринкової активності інвестованого об'єкта визначається на підставі таких показників, як: частка обсягів виробництва підприємства в загальному обсязі виробництва в регіоні, частка обсягів виробництва підприємства в загальному обсязі виробництва галузі, відношення обсягу виробництва продукції до чисельності працюючих на підприємстві, відношення обсягу реалізації до чисельності населення в регіоні, частка підприємства на товарному ринку регіону (країни), частка експорту в загальному обсязі реалізації підприємства, дольова участь підприємства в загальному експорті товарів, робіт, послуг регіону (країни), частка вартості імпортованих товарно-матеріальних цінностей в загальному обсязі придбаних товарно-матеріальних цінностей, частка працюючих на підприємстві в загальному обсязі працездатного населення регіону [7].

Водночас у міжнародній практиці для оцінки фінансового стану підприємств широко використовують математичні моделі, за допомогою яких формують узагальнений показник фінансового стану підприємства – його інтегральну оцінку, яка може слугувати індикатором інвестиційної привабливості. Серед них заслуговують на увагу моделі Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера, Беєрмана, Спрінгейта, Бівера.

Сильною стороною інтегрального підходу є його спроможність зіставляти ключові характеристики звіту прибутків і збитків та балансу в єдине представницьке співвідношення. Так, підприємство, що одержує більші прибутки, але є слабким із точки зору балансу, може бути прямо зіставлене з менш прибутковим підприємством, баланс якого врівноважений. По суті, даний підхід ґрунтується на тому принципі, що ціле більш цінне, ніж сума його складників.

Водночас слід зауважити, що означені методики діагностики банкрутства, наприклад Е. Альтмана, самостійно не визначить інвестиційну привабливість підприємства, вона може слугувати лише доповненням методики оцінювання інвестиційної привабливості. Проте не слід забувати того, що її застосування може виступати важливим фактором у прийнятті управлінського рішення кредитора чи інвестора під час здійснення інвестицій у підприємство [6, с. 186].

Дана методика є відносно простою у використанні і підходить для підприємств практично всіх форм власності. Позитивною стороною такої методики є те, що наведені показники характеризують привабливість підприємства повною мірою і можуть бути визначені на підставі даних, діючих в Україні, офіційних статистичних форм річної та квартальної звітності.

Висновки. На сьогоднішній день існує багато версій щодо терміну «інвестиційна привабливість підприємства», але немає єдиного уні-

версального визначення, тому дане поняття у дослідженні було уточнено. Також було визначено зовнішні та внутрішні фактори, які впливають на формування та рівень інвестиційної привабливості. З них є ті, на які підприємство може впливати, зокрема власний кадровий потенціал, фінансове становище, управлінський облік, платіжна дисципліна тощо. Так само є низка і тих факторів, що не залежать від підприємства, але можуть значно вплинути на його інвестиційний рейтинг шляхом створення додаткових перешкод або ж, навпаки, сприятливих умов для підвищення інвестиційної привабливості. Виходячи з даної ситуації, постає важливе питання якомога більш професійної та чіткої оцінки підприємства з точки зору привабливості для інвесторів. Тому значну увагу було приділено формуванню комплексної інтегральної оцінки інвестиційної привабливості, яка може здійснюватися за різними методиками, які дадуть змогу дослідити всі аспекти діяльності та врахувати значну сукупність показників. Таким чином, усі зроблені в процесі дослідження теоретичні та практичні рекомендації щодо оцінки інвестиційної привабливості підприємства дають можливість підвищити інвестиційний рейтинг підприємств. Це, безумовно,

дасть змогу створити основу для отримання підприємством ресурсів для свого подальшого економіко-технологічного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Басов М.Г. Стратегічне фінансове управління реальними інвестиціями підприємств / М.Г. Басов // Часопис економічних реформ. – 2013. – № 4(12). – С. 80–85.
2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : [учеб. курс] / И.А. Бланк. – К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 448 с.
3. Інвестиційна привабливість підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://otherreferats.allbest.ru/finance/00193318_0.html.
4. Катан Л.І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л.І. Катан, К.С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 5. – С. 22–24.
5. Мойсеєнко І.П. Інвестування / І.П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
6. Овдій Л.І. Оцінка привабливості підприємств за допомогою статистичних моделей / Л.І. Овдій, Я.А. Некрасова // Економічні науки. – 2009. – № 4. – Т. 2. – С. 184–188.
7. Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 31.03.1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.